

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ДУ «ІГЗ ім. О.М. Марзєєва
НАМН України»,
чл.-кор. НАМНУ, д.мед.н., проф.
Полька Н.С.
« ___ » _____ 2023р.

В И Т Я Г

з протоколу №_1_ засідання фахового семінару профільних лабораторій ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України» з розгляду дисертаційної роботи Чорної Валентини Володимирівни «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану», поданої на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія».

28 грудня 2023 р.

Присутні: член-кор. НАМНУ, д.мед.н., проф. Полька Н.С., д.мед.н., проф. Черниченко І.О., д.б.н., проф. Антомонов М.Ю., д.мед.н. Бабій В.Ф. д.мед.н. Гозак С.В., д.мед.н., проф. Гуліч М.П., д.б.н. Литвиченко О.М. , д.мед.н., проф. Махнюк В.М., д.мед.н., проф. Прокопов В.О., д.мед.н. Росада М.О., д.мед.н., проф. Скалецький Ю. М., д.мед.н. Станкевич В.В., д.мед.н., проф. Турос О.І., к.б.н. Павленко Н.П., к.б.н. Могильний С.М.

Головуючий – заступник голови вченої ради Інституту, д.мед.н., проф. Черниченко І.О.

Секретар – к.б.н. Павленко Н.П.

Головуючий: На порядку денному – попередня експертиза дисертаційної роботи кандидата медичних наук, доцента кафедри медицини катастроф та військової медицини Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова Чорної Валентини Володимирівни «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія».

Дисертаційна робота виконана самостійно, з використанням матеріалів власних натурних, аналітичних та лабораторних досліджень та даних НДР ДУ «ІГЗ ім. О.М. Марзєєва НАМН України»: «Удосконалення гігієнічних підходів до планування громадської та житлової забудови» (шифр теми АМН.05.20, номер держреєстрації 0119U000546). НДР виконувалася згідно з договором про творчу співпрацю між ДУ «ІГЗ НАМНУ» та ВНМУ ім. М.І. Пирогова (угода №30 від 19

грудня 2018 р.). Керівник НДР – завідувачка лабораторії гігієни планування та забудови населених місць д.мед.н., проф. Махнюк В.М.

Рецензенти: завідувач лабораторії безпекових стратегій в охороні здоров'я, д.мед.н., проф. Скалецький Ю. М., завідувач лабораторії епідеміологічних досліджень і медичної інформатики, д.б.н., проф. Антомонов М.Ю., завідувачка лабораторії соціальних детермінант здоров'я дітей, д.мед.н. Гозак С.В.

Слухали: Чорну Валентину Володимирівну, яка протягом 20 хвилин виклала основні результати дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану», зробивши акцент на положеннях, що визначають актуальність теми, її наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Доповідачу було поставлено 10 запитань, на які отримано вичерпні, змістовні та обґрунтовані відповіді.

У виступах рецензентів відзначено актуальність, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи.

Рецензент проф. Скалецький Ю. М. відзначив, що за своєю структурою, об'ємом виконаних досліджень, сформульованих наукових положень, висновків і практичного впровадження результатів дисертація Чорної Валентини Володимирівни «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» є цілком самостійною, завершеною науковою роботою, в якій вирішено конкретне наукове завдання – проаналізовано та встановлено відповідність національного медичного та містобудівного законодавства у сфері охорони психічного здоров'я сучасним міжнародним вимогам; визначено санітарно-гігієнічні проблеми існуючого фонду психіатричних закладів охорони здоров'я і надано оцінку стану забезпеченості населення України психологічною і психіатричною допомогою; проведено гігієнічну оцінку проєктних архітектурно-планувальних рішень існуючих психіатричних закладів охорони здоров'я за авторською поглибленою програмою оцінки санітарно-гігієнічного стану та умов їхнього функціонування з урахуванням вимог реформування медичної галузі; визначено та вивчено вплив чинників внутрішньолікарняного середовища психіатричних закладів на самопочуття пацієнтів; досліджено динаміку змін психофізіологічних показників здоров'я медичного персоналу (з урахуванням статі) закладів охорони здоров'я залежно від внутрішньолікарняних умов, тривалості (стажу) їхньої медичної трудової діяльності; розроблено санітарно-епідеміологічні вимоги до нормативної містобудівної бази України з проєктування закладів охорони здоров'я з надання психологічної і психіатричної допомоги населенню та комплекс профілактичних заходів, спрямованих на оптимізацію умов та безпеку в закладах охорони здоров'я психіатричного профілю та визначення детермінант психічного здоров'я медперсоналу; розроблено алгоритм мультидисциплінарного та міжсекторального запровадження міжнародних і європейських стандартів у сфері забезпечення

створення оптимальних умов для надання психологічної та психіатричної допомоги в умовах воєнного та післявоєнного стану в Україні.

Рецензент проф. Антомонов М.Ю. зауважив, що представлена робота є актуальною, містить необхідний об'єм досліджень, забезпечена сучасним рівнем методичного виконання, науковою новизною і практичною цінністю отриманих результатів, які висвітлені у наведених висновках, та повністю відповідає усім вимогам до дисертаційних робіт і може бути представлена до офіційного захисту.

На момент проведення засідання фахового семінару у дисертаційному дослідженні Чорної Валентини Володимирівни «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» усі зауваження і побажання враховані, виправлені та реалізовані і робота цілком відповідає вимогам ДАК МОН України до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук та може бути рекомендована до офіційного захисту.

Рецензент д.мед.н. Гозак С.В. відзначила, що дисертація Чорної Валентини Володимирівни на тему «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» на здобуття наукового ступня доктора медичних наук є завершеною самостійною науковою роботою, яка виконана на високому науково-методичному рівні та за своєю актуальністю, новизною, теоретичним і практичним значенням, ступенем обґрунтованості і достовірності положень, висновків та рекомендацій повною мірою відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» від 17 листопада 2021 р. № 1197 пп. 7 та 9 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» № 502 від 19.05.2023) і може бути подана до офіційного захисту.

В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь: – чл.-кор. НАМН України, д.мед.н. проф., Полька Н.С., д.мед.н. проф. Черниченко І.О., д.мед.н. проф. Махнюк В.М., д.мед.н. Бабій В.Ф., д.мед.н. проф. Прокопов В.О., д.мед.н. Росада М.О., які зазначили, що дисертаційна робота Чорної Валентини Володимирівни на тему «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» є завершеною самостійною науковою працею і може бути рекомендована до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія».

На підставі доповіді здобувача, відповідей на запитання учасників фахового семінару, виступів рецензентів та їхніх висновків, наукової дискусії та обговорення дисертації учасниками фахового семінару профільних лабораторій ДУ «ІГЗ НАМНУ» спільне засідання дійшло висновку:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Чорної Валентини Володимирівни на тему: «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія»

1. Характеристика особистості здобувача

Чорна Валентина Володимирівна, 1965 року народження, у 1992 р. закінчила педіатричний факультет Вінницького медичного інституту ім. М.І. Пирогова (нині Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова) за спеціальністю «педіатрія» (диплом УВ № 766819 від 27 червня 1992 р.). У 2002 р. отримала другу вищу освіту за спеціальністю «практичний психолог» Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників. У 2011 р. отримала науковий ступінь кандидата медичних наук зі спеціальності 14.02.01 «гігієна та професійна патологія» У 2019 р. отримала сертифікат з англійської мови (на рівні не нижче В2). З серпня 1994 року працювала дитячим лікарем ЦРЛ дитячої консультації м. Вінниці, з 2002 року перейшла на роботу в обласну СЕС лікарем відділення гігієни дітей та підлітків, з 2015 р. і дотепер працює у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова на кафедрі медицина катастроф та військової медицини. Має подяку МОЗ України (№699 від 15 жовтня 2010 р.).

2. Затвердження теми дисертації

Тему дисертаційної роботи Чорної В. В. «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» затверджено на засіданні Вченої ради ДУ «Інститут громадського здоров'я імені О.М.Марзєєва НАМН України» (протокол № 10 від 20 грудня 2023р.)

3. Актуальність теми дисертації

Недосконалість, застарілість чинної нормативної бази санітарного та містобудівного законодавства з проектування, будівництва закладів охорони психічного здоров'я, в якій не враховано сучасні європейські стандарти для створення профілактичної медицини як складової системи громадського (ментального/психічного) здоров'я населення України, потребує імплементації міжнародного досвіду щодо вимог до проектування цих закладів задля створення безпечних умов життєдіяльності пацієнтів й збереження громадського здоров'я населення України у воєнний та післявоєнний періоди.

За даними МОЗ України у зв'язку з наслідками повномасштабної війни кожна п'ята людина в Україні матиме важкі психічні травми і кожна десята відчує тривогу, депресію, психосоматичні розлади середнього та важкого ступеня, які можуть тривати 7-10 років. Близько 15 млн українців, з яких понад 7,7 мільйонів внутрішньо переміщених осіб, потребують психологічної

консультації і 3-4 млн. українців потребують медикаментозного лікування лікарями психіатричного профілю.

У багатьох розвинених країнах світу за результатами реформування сфери психіатричної допомоги спостерігається скорочення кількості психіатричних лікарень, зменшення кількості днів перебування в стаціонарах (у Литві – в середньому 20,8 днів, у Польщі – 20,3 днів, в Україні 53,5 днів), а перевага надається лікуванню пацієнтів у близькому йому «терапевтичному середовищі» в амбулаторіях загальної практики – сімейної медицини і у психіатричних відділеннях лікарень загального профілю. Досвід США, Англії, Швеції щодо так званої середовищної психіатрії свідчить про те, що 90% хворих повертається до самостійного життя в суспільстві (Ulrich R.S., Bogren L., Gardiner S., 2018). В Україні створенню належного «терапевтичного середовища» у закладах охорони психічного здоров'я не приділяється належна увага, як і в лікарнях та амбулаторіях терапевтичного профілю. Українськими вченими питання імплементції Європейських вимог проектування цих закладів не вивчаються. Поодинокі праці присвячені впливу умов внутрішньолікарняного середовища на здоров'я медичного персоналу та психічно хворих пацієнтів: вплив фізичних факторів – природного і штучного освітлення (D'Agostino A., 2020, Canazei M., 2017), рівнів шуму (Hsu T., 2012, Jue K., 2017).

4. Зв'язок роботи з науковими планами, темами

Дисертаційна робота виконана самостійно і є окремим фрагментом НДР ДУ «ІГЗ НАМНУ»: «Удосконалення гігієнічних підходів до планування громадської та житлової забудови» (шифр теми АМН.05.20, номер держреєстрації 0119U000546), у якій автор, як співвиконавець, брав участь згідно з договором про творчу співпрацю між ДУ «ІГЗ НАМНУ» та ВНМУ ім. М.І. Пирогова.

5. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

У дисертаційній роботі вперше проведено комплексне дослідження з наукового розгляду питань щодо гігієнічного забезпечення оптимальних умов та безпеки проектування нових або реконструкції існуючих закладів охорони здоров'я з надання психологічної та психіатричної допомоги населенню з урахуванням вимог реформування медичної і містобудівної галузей воєнного і післявоєнного стану та визначення можливості імплементції у вітчизняну нормативно-правову базу гігієнічних нормативів із будівництва закладів охорони здоров'я психолого/психіатричного профілю згідно з вимогами Європейського законодавства

У роботі вперше проведено санітарно-гігієнічне оцінювання існуючого фонду психіатричних закладів охорони здоров'я за поглибленою власною програмою оцінки санітарно-гігієнічного стану та умов їх функціонування.

Проведено аналіз показників захворюваності і поширеності психічних розладів населення України та країн ЄС та обґрунтовано потребу у лікарях психологах, психотерапевтах у зв'язку з наслідками українсько-російської війни та розроблено норматив забезпеченості психологічною допомогою з розрахунку

1 посада психолога на амбулаторно-поліклінічний заклад (на 90 відвідувань пацієнтів за зміну); на другому та третьому рівнях надання психологічної допомоги – 1 посада на кожні 75 працівників і на кожних 50 працівників у ЗОЗ ПП, що залучені до надання допомоги пацієнтам на робочій зміні та приміщення психологічного розвантаження -12 м² і кабінет психолога 6 м².

6. Теоретичне та практичне значення результатів досліджень. Використання результатів роботи

На основі натурних досліджень виявлено залежності санітарно-гігієнічного стану закладів охорони здоров'я психіатричного профілю зі змінами психофізіологічного стану пацієнтів; виявлено особливості впливу санітарно-епідемічного стану зазначених закладів на умови праці медичних працівників. Удосконалено теорію профілактичної медицини щодо збереження психічного здоров'я медпрацівників, пацієнтів та населення в цілому за умов оптимізації архітектурно-планувальних рішень, санітарно-гігієнічних умов закладів охорони здоров'я психіатричного профілю та організації психологічної і психіатричної допомоги.

Розроблено модель надання медичної допомоги особам з порушенням психічного здоров'я на різних рівнях системи охорони здоров'я.

За результатами аналітичних, натурних досліджень та їх теоретичного узагальнення розроблено гігієнічні вимоги щодо архітектурно-планувальних рішень закладів охорони здоров'я психіатричного профілю; обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення системи психологічної та психіатричної допомоги населенню України з урахуванням міжнародного досвіду, які викладено у нормативно-методичних документах, зокрема:

- проєкті державних санітарних правил і норм «Санітарно-протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають стаціонарну медичну допомогу населенню»;

- Державних будівельних норм України: ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я» (угода з ПАТ «КІІВЗНДІЕП» від 18.05.2017 р. №21); проєкті ДБН «Заклади охорони здоров'я Ч.1. Об'єкти закладів з надання первинної медичної допомоги»; проєкті ДБН «Заклади охорони здоров'я. Ч.2. Центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф»;

- Державних санітарних нормах і правилах «Санітарно-протиепідемічні вимоги до новозбудованих, реставрованих і реконструйованих закладів охорони здоров'я», Наказ МОЗ України № 354 від 21.02.2023;

- проєкті Закону України "Про психологічну, психотерапевтичну допомогу населенню в Україні".

- матеріалах до Концепції («Дорожньої карти») формування нормативної бази проектування та будівництва споруд і комплексів закладів охорони здоров'я.

За матеріалами роботи висвітлено питання створення трьох рівнів психіатричної допомоги населенню України за аналогією вітчизняної трирівневої медичної допомоги: на рівні первинної ланки (амбулаторії загальної практики – сімейної медицини); на вторинному – лікарні загального профілю з

відділенням психіатричної допомоги, психіатричні диспансери або реабілітаційні психіатричні денні відділення, університетські лікарні, заклади медико-соціальної допомоги тощо; на третинному – відділення високоспеціалізованих лікарень, інститутів психіатричного профілю, що внесено у нові Державні будівельні норми України: ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я» (Основні положення); проєкт Державних будівельних норм України: «Заклади охорони здоров'я Ч.1. Об'єкти закладів з надання первинної медичної допомоги»; проєкт Державних будівельних норм України «Заклади охорони здоров'я. Ч.2. Центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф»; проєкт Державних санітарних норм і правил «Санітарні протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають стаціонарну медичну допомогу населенню».

За участі автора підготовлено методичні рекомендації: «Особливості мотиваційної діяльності медичних працівників охорони здоров'я, шляхи оптимізації», які впроваджено у навчальний процес кафедр загальної гігієни та екології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, Буковинського державного медичного університету; кафедри медичної психології та психіатрії з курсом ПО ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова; у курс підвищення кваліфікації медичних працівників кафедри гігієни та профілактичної токсикології ФПДО Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького; Вінницького обласного центру післядипломної освіти медичних працівників у Вінницькій області, що підтверджено відповідними актами впровадження.

7. Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, які сформульовані в дисертації

Основні наукові положення відповідають сформульованим в дисертації меті та завданням. Обсяг наукового матеріалу, комплекс використаних методів дослідження, оцінка отриманих результатів і характер їх тлумачень достатні для обґрунтування наукових положень дисертації. Достовірність даних підтверджена достатнім обсягом спостережень та використанням надійних методів статистичної обробки даних. Зауважень щодо упорядкування первинної документації немає. Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій фактів академічного плагіату (в тому числі запозичення ідей, моделей, відсутності належних посилань, помилок цитування тощо) не виявлено. Робота не містить ознак фальсифікації результатів досліджень. Отже, порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновки обґрунтовані і логічно виходять із результатів проведених досліджень. Їх повнота і достовірність підтверджуються результатами статистичної обробки.

8. Апробація результатів дисертації

Основні положення дисертації були оприлюднені на міжнародному, державному та регіональному рівнях, зокрема на: XV науково-практичній конференції «Актуальні питання медичної допомоги в умовах війни на сході України, цивільних умовах, психологічна реабілітація» (Вінниця, 27-28 квіт 2017р); науково-практичній конференції «Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України» (Київ, 2019, 2022); XVII науково-практичній конференції «Перший крок в науку» (Вінниця, 2020); науково-практичній конференції «Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України» (Київ, 2020); міжнародній науково-практичній конференції «Наукові досягнення медичної галузі та фармації країн ЄС» (м. Ченстохова, Республіка Польща, 2021); міжнародній науково-практичній конференції «Концепція сучасної фармації та медицини в Україні та країнах ЄС» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 2021); Третього наукового симпозиуму з міжнародною участю "Громадське здоров'я в глобальному та регіональному просторі – виклики в умовах пандемії COVID-19 та перспективи розвитку» (м.Тернопіль, 2021); XI міжнародній науково-практичній конференції "International scientific innovations in human life: (Манчестер, Велика Британія, 2022); I міжнародній науково-практичній конференції «Scientific progress: innovations, achievements and prospects» (Munich, Germany, 2022); International scientific conference: conference proceedings «New trends and unsolved issues in medicine» (Riga, Latvia, 2022); науково-практичній конференції з міжнародною участю до всесвітнього дня ВООЗ «Здоров'я для всіх» (Київ, 2023); II міжнародній науково-практичній конференції "Innovations and prospects in modern science» (Stockholm, Sweden, 2023); міжнародній науково – практичній конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Гамбург, Німеччина, 2023); міжнародній науково – практичній конференції «Безпека життєдіяльності, екологія і охорона здоров'я дітей і молоді XXI сторіччя: сучасний стан, проблеми та перспективи» (Переяслав (Київ. обл.) Університет Г. Сковороди в Переяславі, 2023).

9. Повнота викладення матеріалів досліджень в публікаціях і обговоренні їх на наукових конференціях

Оцінюючи ступінь оприлюднення результатів дисертаційної роботи, учасники фахового семінару профільних лабораторій Інституту відзначають, що автором повною мірою витримано принцип офіційної публічності. За матеріалами проведених досліджень опубліковано 80 наукових праць, у тому числі - 28 наукових праць у наукометричних та фахових виданнях, іноземних – 4, Scopus та Web of Science – 9, колективних монографій – 14 із них 11 у інших державах (США, Республіка Польща, Німеччина, Словаччина, Румунія, Грузія, Латвія), у наукометричних виданнях – 8, у 17 тезах доповідей у матеріалів з'їздів і конференцій, написаних одноосібно та у співавторстві, видано 1 інформаційний лист, 1 методичні рекомендації, 3 навчальних посібники, 3 свідоцтва на раціоналізаторську пропозицію.

Отже, кількість публікацій та їх рівень цілком відповідають загальноприйнятим вимогам та об'єктивно відображають головні наукові положення дисертаційної роботи.

10. Список робіт, опублікованих за темою дисертації

1. Чорна, В. В., Сергета, І. В., Махнюк, В. В. (2019). Сучасні підходи до створення внутрішньолікарняного комфорту для хворих та медичного персоналу в психіатричних закладах охорони здоров'я. *Biomedikal and Biosocial anthropology*, 35, 48. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

2. Chorna, V. V., Makhniuk, V. M., Khliestova, S. S., Gumeniuk, N. I. (2020). Assessment of the quality of medical services to relatives of the mentally ill who are in inpatient treatment. *Biomedical and Biosocial Anthropology*, 38, 5–11. <https://doi.org/10.31393/bba38-2020-01> (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено статтю).

3. Чорна, В. В. (2020). Реформування охорони здоров'я для зміцнення психічного здоров'я населення України та досвід країн ЄС. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 24(3), 447–456. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки і статтю).

4. Чорна, В. В., Махнюк, В. М., Чайка, Г. В., Юрченко, С., Ковалів, М. О. (2021). Обґрунтування санітарно-епідеміологічної складової до нової редакції державних будівельних норм України “Заклади охорони здоров'я” щодо проектування психіатричних лікарень з урахуванням міжнародного досвіду. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 25(1), 118–125.

(*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено статтю).

5. Чорна, В. В., Гуменюк, Н. І., Сидорчук, Т. М. Поляруш, В. В., Фурман, Л. Б., Шевчук, А. М. (2021). Гігієнічне обґрунтування заходів з оптимізації умов життєдіяльності та реабілітації у закладах нового типу для пацієнтів з психічними розладами. *Вісник Вінницького національного медичного університету*, 25(2), 314–319. (*Дисертантом розроблено анкету щодо визначення якості надання медичної допомоги, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

6. Чорна, В. В., Фурман, Л. Б., Подолян, В. М. (2021). Гігієнічні заходи з оптимізації умов функціонування закладів охорони здоров'я та профілактики захворювань медичних працівників. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, 2, 45–52. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, проведено аналіз законодавчої та нормативно-правової бази щодо умов праці медичних працівників, підготовлено висновки та статтю).

7. Чорна, В. В. (2020). Детермінація психічного здоров'я населення України та країн ЄС. *Довкілля та здоров'я*, 2(95), 47–53.

(*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

8. Чорна, В. В. (2020). Мотивація і працездатність медичних працівників сфери охорони психічного здоров'я як предиктор їх психологічного

благополуччя. *Довкілля та здоров'я*, 4(97), 53–62. <https://doi.org/10.32402/dovkil2020.04.053C.53> (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

9. Чорна, В. В., Махнюк, В. М., Могильний, С. М., Хлестова, С. С., Подолян, В. М., Фурман, Л. Б., ... Чайка, А. В. (2022). Стан професійного стресу медичних працівників, протидії та його подолання. *Довкілля та здоров'я*, 2(103), 53–62. (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

10. Чорна, В. В. (2023). До питання готовності вітчизняних лікувально-профілактичних закладів до захисту психічного здоров'я населення України, що постраждало внаслідок військових дій. *Довкілля та здоров'я*, 1(106), 10–18. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

11. Чорна, В. В., Махнюк, В. М. (2020). До питання оцінки якості умов перебування психічно хворих у лікувальних закладах в умовах стаціонару за опитуванням їхніх родичів. *Молодий вчений*, 11(87), 234–243.

(*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

12. Чорна, В. В. (2023). Важливість створення безпечного лікарняного середовища у профілактиці інфекційних хвороб, пов'язаних з наданням медичної допомоги. *Одеський медичний журнал*, 1(182), 18-23. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, статистичних даних, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено висновки та статтю).

13. Chorna, V., Makhniuk, V., Gumeniuk, N., Khliestova, S., Tomashevskyi, A. (2020). Comparative analysis of morbidity indicators among the population of the eu and Ukraine under conditions of stressed load of the Anti-terrorist operations and psychoprophylactic measures. *Georgian medical al news*, 5(302), 147–154. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

14. Chorna, V., Makhniuk, V., Pshuk, N., Gumeniuk, N., Shevchuk, Yu., Khliestova, S. (2021). Burnout in mental health professionals and the measures to prevent it. *Georgian medical al news*, 1(310), 113–118. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

15. Чорна, В. В., Махнюк, В. М., Хлестова, С. С., Гуменюк, Н. І., Чайка, Г. В. (2021). Ставлення медичних працівників сфери охорони психічного здоров'я до власного здоров'я. *Медичні перспективи*, 26,(2), 188–196. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

16. Polka, N. S., Makhniuk, V. M., Chorna, V. V., Podolian, V. M., Yurchenko, S. T. (2022). Hygienic assessment of new architectural and planning solutions buildings of psychiatric health care facilities. *Медичні перспективи*, 27(3), 135–141.

(**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено статтю).

17. Chorna, V. V., Khliestova, S. S., Gumeniuk, N. I., Podolian, V. M., Shevchuk, T. I. (2023). Predictors of the development of emotional burnout and the motivational component of the medical staff of health care institutions in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*, 76(2), 370–376. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

18. Chorna, V., Khliestova, S., Pashkovskiy, S., Humeniuk, Y., Khliestova, I. (2022). Characteristics of the state of mental health of the population of Ukraine as a consequence of prolonged hostilities. *Acta Balneologica*, 64(6), 568–573. (**наукометрична база WoS**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

19. Chorna, V., Syrota, H., Syrota, M., Khliestova, S., Poliarush, V., Hudzevych, L. (2023). Hygienic assessment of the occurrence and development of emotional burnout syndrome among medical students and its prevention. *European Journal of Clinical and Experimental Medicine*, 21(3), 465–475. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

20. Chorna, V., Rybinskiy, M., Hudzevych, L., Savichan, K., Hmel, L., Shevchuk, A. (2023). Psychological/psychiatric care services in Ukraine due to the consequences of full-scale war. *Georgian Medical al News*, 9(342), 142–148. (**наукометрична база Scopus**) (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

21. Махнюк, В. М., Сердюк, Є. А., Чорна, В. В., Гаркавий, С. С., Лаптев, В. Е. (2021). Нові гігієнічні підходи до сучасного містобудування в Україні: Монографія. Київ: Медінформ. (*Дисертантом підготовлено матеріали до глави).

22. Chorna, V. V., Makhniuk, V. M. (2020). Comparative characteristics of the conditions of stay and socialization of patients with psychoneurological pathology in Ukraine and the Poland Republic. В *Challenges and achievements of medical science and education: Collective monograph*. (s. 383–411). Riga (Latvia): Baltija Publishing. (*Дисертантом розроблено анкету, проаналізовано результати дослідження, здійснено статистичну обробку результатів та їх узагальнення, підготовлено статтю).

23. Chorna, V. V., Furman, L. B., Ficsat, M. (2021). Hygienic assessment of the conditions of psychiatric medical staff in health care facilities. *Scientific Journal of Polonia University. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*, 46(3), 215–221. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

24. Chorna, V. (2022). Hygienic, epidemiological, psychogenic, and urban aspects of mental health facilities compared to eu countries. В *Wissenschaft für den modernen menschen: Innovative technik und technologie, informatik, verkehrsentwicklung, physik und mathematik, medizin, biologie, landwirtschaft:*

Monographie. Book 8, Part 2. (p. 102–129). Karlsruhe (Germany). 10.30890/2709-2313.2022-08-02(*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

25. Chorna, V. V. (2023). Measures to improve the provision of psychological and psychotherapeutic assistance to the population of Ukraine and EU countries. В *Innovative ways of improving medicine, psychology and biology: Collective monograph*. (p. 132–166). Boston: Primedia eLaunch(*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

26. Chorna, V. (2023). The psikhofiziologichnyi state of health of medical workers of establishments of health protection is during the military state. В *Vectors of the development of science and education in the modern world: Collective monograph*. (p. 221–252). California: GS Publishing Services. (*Дисертантом проведено аналіз літературних джерел, підготовлено висновки та статтю).

11. Особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист

Автором самостійно проведено аналіз літератури та вивчення наукової інформації щодо відповідності національного медичного та містобудівного законодавств у сфері охорони психічного здоров'я сучасним міжнародним вимогам; санітарно-гігієнічної проблеми існуючого фонду психіатричних закладів охорони здоров'я та оцінки стану забезпеченості населення України психологічною і психіатричною допомогою в умовах воєнного та післявоєнного стану; гігієнічної оцінки проєктних архітектурно-планувальних рішень існуючих психіатричних закладів охорони здоров'я за поглибленою програмою оцінки санітарно-гігієнічного стану та умов їх функціонування з урахуванням вимог реформування медичної галузі; впливу чинників внутрішньолікарняного середовища психіатричних закладів на самопочуття пацієнтів; динаміку змін у психофізіологічному стані медичного персоналу закладів охорони здоров'я загального та психіатричного профілю в залежності від внутрішньолікарняних умов, тривалості медичної трудової діяльності в мирний час та в умовах воєнного стану. Розроблено санітарно-епідеміологічні вимоги до нормативної містобудівної бази України з проєктування закладів охорони здоров'я з надання психологічної і психіатричної допомоги населенню з урахуванням вимог реформування медичної галузі та воєнного стану; комплекс профілактичних заходів, спрямованих на оптимізацію умов та безпеку в закладах охорони здоров'я психіатричного профілю та визначення детермінант психічного здоров'я медперсоналу; алгоритм мультидисциплінарного та міжсекторального запровадження міжнародних і європейських стандартів у сфері забезпечення створення оптимальних умов для надання психологічної та психіатричної допомоги в умовах воєнного та післявоєнного стану в Україні.

Особистий внесок здобувача становить понад 90 % від загального обсягу роботи.

12. Спеціальність, якій відповідає дисертація

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 - Гігієна та професійна патологія (медичні науки).

13. Відомості проведення біоетичної експертизи дисертації

Висновок Комітету з медичної етики ДУ «ІГЗ НАМНУ»(протокол № 4 від 23 листопада 2023р.) засвідчує, що дисертаційна робота Чорної В. В. «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» виконувалася з урахуванням існуючих біоетичних норм та стандартів щодо проведення наукових досліджень.

14. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують доступність їх сприйняття.

15. Відповідність дисертації вимогам, які пред'являються до наукового ступеня доктора наук

Дисертаційна робота Чорної Валентини Володимирівни "Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану" є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають теоретичну цінність, наукове та практичне значення і повною мірою відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

ПОСТАНОВИЛИ:

Рекомендувати дисертацію Чорної Валентини Володимирівни на тему «Гігієнічне оцінювання закладів охорони здоров'я для надання психологічної і психіатричної допомоги населенню в довоєнний період та в умовах воєнного стану» до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01– «гігієна та професійна патологія» (медичні науки) у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Висновок прийнято одногосно.

Рецензенти:

Д.мед.н., професор

Скалецький Ю. М.

Д.б.н., професор

Антомонов М.Ю.

Д.мед.н., с.н.с.

Гозак С.В.